

Tarptautinėje mokslinėje konferencijoje aptarta žiniasklaidos ir politikos sąveika Baltijos šalyse

Gegužės 7–8 dienomis Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos institutas, bendradarbiaudamas su Rygos Stradinio universiteto Komunikacijos studijų departamentu ir Tartu universiteto Žurnalistikos, komunikacijos ir informacijos institutu, surengė tarptautinę mokslinę konferenciją „Žiniasklaidos ir politikos sąveika Baltijos šalyse“.

Mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Švedijos, Lenkijos ir Jungtinės Karalystės universitetų nagrinėjo žiniasklaidos politikos, propagandos, informacinio karo, politinės komunikacijos ir tiriamosios žurnalistikos problemas.

Konferencijos pranešimai skaityti keturiuose sekcijose, skirtose žiniasklaidos politikai; tiriamajai žurnalistikai; politinei komunikacijai; propagandai, informaciniam karams ir žiniasklaidos auditorijai.

Darbą žiniasklaidos politikos sekcijoje pradėjo profesorė Epp Lauk iš Suomijos Juveskiulės universiteto. Savo pranešime mokslininkė lygino žiniasklaidos savireguliacijos mechanizmus Estijoje ir Suomijoje. Suomiškas savireguliacijos modelis gali būti vadinamas „šiaurietišku“: jis išsiskiria valstybės įsitraukimu, bet ne jos trukdžiais, o dideliu skaidrumu ir reflektyvumu. Pagal šį modelį didžiausia vertybe laikomas žurnalistikos patikimumas. O estiškam žiniasklaidos savireguliacijos modeliui būdingas ribotas skaidrumas ir reflektyvumas, čia apskritai nėra valstybės įsitraukimo. Šiam modeliui stinga visų žiniasklaidos savireguliacijos sistemos veikėjų tarpusavio sąveikos. Prof. E. Lauk teigimu, akivaizdu, kad procesas, per kurį savireguliacijos mechanizmas išsiplėtoja į sėkmingai funkcionuojančią sistemą, užtrunka gerokai ilgiau nei 25 metus.

Latvijos Turības universiteto prof. dr. Ainaras Dimantas išanalizavo ir aptarė komunikaciją kuriant bendrą skirtingų viešojo transliuotojo

žiniasklaidos priemonių mechanizmą. Talino universiteto doc. dr. Andresas Joesaaras kalbėjo apie Estiją kaip apie informacinio karo mūšio lauką ir iškėlė problemą, kad Europos Sąjungos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva, skirta informacijos laisvei ir nuomonių įvairovei palaikyti, gali tapti ir efektyvia priemone melagingai informacijai ir propagandai skleisti.

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos instituto direktorius doc. dr. Deimantas Jastramskis pristatė tyrimą apie ekonominę socialinės žiniasklaidos darbuotojų apsaugos politiką. Lietuvoje daugeliui žiniasklaidos sektoriaus darbuotojų tenka dirbti laisvai samdomais žurnalistais. Toks įdarbinimo pobūdis lemia, kad jiems kyla problemų dėl socialinių garantijų, o kai kurie žurnalistai netgi gauna atlygį nelegaliai. Per ekonominę krizę priimti ekonominės politikos sprendimai, kai buvo padidintos socialinio draudimo įmokos pagal autorines sutartis dirbantiems žurnalistams, turėjo didelę įtaką žiniasklaidos darbuotojų ir žiniasklaidos priemonėse uždirbamų pajamų mažėjimui. Be to, šie sprendimai smarkiai paskatino laisvai samdomų žurnalistų skaičiaus augimą.

Estijos Tartu universiteto Žurnalistikos, komunikacijos ir informacijos instituto direktorė prof. dr. Halliki Harro-Loit pabrėžė didėjančią tiriamosios žurnalistikos poreikį ir būtinybę ugdyti tam reikalingus įgūdžius. Mokslininkė pristatė dvi atvejo studijas apie Tartu universitete organizuotus mokymus. Šie tyrimai parodė, kad tiriamajai žurnalistikai būtini geri informacijos apdorojimo įgūdžiai ir žurnalistinės etikos principų laikymasis. Mokymai trunka kelerius metus, per juos laikomasi tarpdisciplininio po-

žiūrio (drauge dirba dėstytojai ir studentai, turintys skirtingų sričių išsilavinimą bei patirtį), o tai padeda ugdyti naują ekspertinį išmanymą.

Politinės komunikacijos sekcijoje perskaityti įvairūs pranešimai. Lenkijos politologė, Vroclavo universiteto profesorė hab. dr. Beata Ociepka iškėlė klausimą, ar mažos valstybės gali tapti matomos tarptautiniu mastu. Ji analizavo Lietuvos, Latvijos ir Estijos pozicijas tarptautinės komunikacijos aspektu. Lenkų mokslininkės manymu, galima teigti, kad mažą šalį matomesnę gali padaryti politiniai šalies lyderiai ir žinučių turinys (pavyzdžiui, didelės šalies kaimynės kritika). Socialinė žiniasklaida, pavyzdžiui, socialinis tinklas „Twitter“, padidina matumą tarp elito, o viešoji diplomatija ir šalies įvaizdžio kūrimas orientuoti į visus potencialius suinteresuotuosius ir yra pagrindinės šalies tarptautinės komunikacijos strategijos.

Mykolo Romerio universiteto prof. dr. Gintaras Aleknonis analizavo informacinio karo kaip daugumą šalies gyventojų siejančios temos vaidmenį. Vilniaus universiteto doc. dr. Renata Matkevičienė savo pranešime kalbėjo apie negatyvumą ir populiarumą kaip politinio diskurso komunikacijos strategijas. Latvijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto lekt. Ilzė Šulmanė pristatė atvejo studiją apie kandidatų vaidmens pokyčius prieš rinkimus į Latvijos Seimą, per juos ir po rinkimų. Rygos Stradinio universiteto lekt. Normundas Kozlovas aptarė autonomiškas libertarines priemones žiniasklaidoje Latvijos politiniame kontekste.

Švedijos Sodertorno universiteto doktorantė Milda Celiešiūtė pristatė metodologinių iššūkių ir tyrimo apie neformalius žurnalistų ir šaltinių, kuriais jie naudojasi, ryšius su politiniu elitu apžvalgą. Neformalūs žurnalistų ir jų nau-

dojamų šaltinių, esančių politiniame elite, ryšiai yra svarbi žurnalistų darbo dalis. Pranešimu siekta susisteminti ir išanalizuoti jau atliktus tyrimus ir aptarti alternatyvius metodus, galinčius išplėsti esamą supratimą. M. Celiešiūtė iškėlė alternatyvių metodų svarbą ir pabrėžė, kad žurnalisto teisė neatskleisti savo šaltinių tebėra iššūkis atliekant tokius tyrimus.

Vilniaus universiteto lektorė dr. Džina Donauskaitė savo pranešime aiškinosi, kaip tinklaveikos žiniasklaidos aplinka veikia internetinės žurnalistikos kultūrą ir aptarė žurnalistinio turinio komodifikacijos procesą.

VU Medijų tyrimų laboratorijos vadovas dr. Andrius Šuminas pristatė 2014-ųjų Europos Parlamento rinkimų atvejo studiją bei lyginamąją negatyvios rinkiminės kampanijos Lietuvoje ir kitose šalyse analizę. Pranešėjas apibrėžė negatyvumo politinėje komunikacijoje sampratą ir paaiškino, kuo negatyvi rinkiminė kampanija dvipartinėje sistemoje skiriasi nuo daugiapartinėje sistemoje vykdomos negatyvios rinkiminės kampanijos. Dr. A. Šuminas taip pat atkreipė dėmesį į svarbiausius veiksnius, darančius įtaką tikimybei, jog politikas ar partija imsis negatyvios agitacijos.

Propagandos, informacinių karų ir žiniasklaidos auditorijos sekcija išsiskyrė pranešimų gausa. Rygos Stradinio universiteto Komunikacijos katedros vedėja doc. dr. Anda Rožukalnė atliko tyrimą labai aktualia tema: ji siekė įvertinti agresyvumo lygmenį pagrindiniuose Latvijos naujienų laikraščiuose ir palygino komentatorių reakciją į naujienas apie Ukrainos įvykius interneti-

Nuotraukos iš Komunikacijos fakulteto archyvo.

niuose Latvijos naujienų dienraščiuose *delfi.lv*, *apollo.lv* ir *tvnet.lv*. Svarbiausia tyrimo išvada buvo ta, kad Latvijos naujienų dienraščiuose rusų kalba tarp pasirenkamų šaltinių akivaizdžiai dominuoja rusiška žiniasklaida. Intensyvus naujienų iš Rusijos srautas sumažina alternatyvios informacijos kiekį.

Tartu universiteto Medijų studijų mokslinio padalinio prof. dr. Pille Pruulmann-Vengerfeldt analizavo ir savo pranešime pristatė socialinę žiniasklaidą kaip informacinio karo lauką. Jungtinės Karalystės Bato universiteto mokslininkas tyrėjas dr. Ainius Lašas, siekdamas parodyti, kuo svarbi kultūra nagrinėjant žiniasklaidos ir politikos ryšius, išanalizavo ir palygino senųjų bei naujųjų ES narių demokratinę kultūrą.

Vilniaus universiteto lekt. dr. Nerijus Maliukevičius kalbėjo apie Rusijos poziciją informaciniame kare ir apžvelgė rusiškos informacinio karo sampratos istoriją nuo sovietinės patirties ir evoliucijos iki dabartinio Kremliaus informacinio karo suvokimo. Tokia analizė plečia supratimą apie Rusijos informacinio karo teoriją ir praktiką, o tai savo ruožtu suteikia galimybę nuspėti, kokių informacinio karo veiksmų Rusija imsis Baltijos regione ir kokiomis priemonėmis geriausia į tai atsakyti. Dr. N. Maliukevičius taip pat aptarė, kaip sovietinė patirtis įtraukiama į šiuolaikinį Rusijos karinį mąstymą apie informacinį karą ir jo praktiką.

Rygos Stradinio universiteto prof. Denisas Hanovas analizavo sąsajas tarp Rusijos imperatorės Jekaterinos II ir dabartinio Rusijos prezidento Vladimiro Putino, tarp Rusijos imperijos ir šiandieninės Rusijos. Krymo situaciją mokslininkas analizavo, žvelgdamas į ją kaip į politinės retorikos figūrą, simbolinio Rusijos imperijos istorijos turinio papildytą erdvę. Prof. D. Hanovas analizavo kolektyvinės atminties politiką, suponuojančią imperinės ir sovietinės kultūrų derinį, kuris egzistuoja bendroje tautinės bendruomenės, vadinamos Rusijos žmonėmis, atsiminimų erdvėje.

Vilniaus universiteto doc. dr. Mantas Martišius kalbėjo apie atsakomąsias priemones, kurios galėtų būti veiksmingos informaciniame

kare su Rusija. Mokslininkas pabrėžė institucijų, kurios padėtų geriau suprasti informacinį karą, poreikį.

Dokt. Viktoras Denisenko (Vilniaus universitetas) pranešime analizavo Baltijos šalių įvaizdį Rusijos spaudoje po Sovietų Sąjungos žlugimo ir šio įvaizdžio evoliuciją. Latvijos universiteto dokt. Janis Krekis kalbėjo apie kolektyvinę atmintį kaip išteklių naudojamą Rusijos informaciniame kare su Latvija. Vilniaus universiteto dokt. Mantas Bražiūnas konferencijoje savo pranešime aptarė legalios spaudos ir valdžios santykį per vokiečių okupaciją (1941–1944 metais) Lietuvoje.

Inga Kazakevičiūtė